

Kloosterkerk – 14 november 2021

2^e zondag van de voleinding

Dienst van Schrift en Tafel

Psalm 67 en Lucas 12:33-48

ds. Marja Flipse

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/j54csDLHH6w>

Gebed om ontferming

Onstuitbaar
de groei
van wat goed is
en waardevol.
Geen beperkingen
kunnen het tegenhouden,
het koppige plantje
dat zich dwars door het asfalt wurmt
en doet waarvoor het bestemd is.
Maar wat een kracht
is ervoor nodig
en wat valt het ons soms zwaar
om die hele weg te gaan
van zaad tot groei tot oogst
tegen alles in.
Omwille van alles
wat nog begraven is
wat het licht nog niet ziet
en de ruimte nog niet krijgt,
dat het er zijn mag,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Onstuitbaar
de wilskracht
van wie voelt
diep vanbinnen
dat er iets groeien wil
en tot bloei komen
dat er iets is dat het waard is

om voor te vechten
om voor te vluchten.
Maar wat een moed
is ervoor nodig
om grote beslissingen te nemen
om deuren te sluiten
en deuren te openen
om alles op het spel te zetten
zodat de oogst niet verloren gaat
en alles niet voor niets is geweest.
Omwille van hen
die laat moeten oogsten
onvolledig, angstig
of op onbekend terrein
dat er ruimte voor hen mag zijn,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Onstuitbaar
de veerkracht
van deze planeet
zo uitgeput en misbruikt
zo leeggeroofd en verminkt
en toch zoekt het leven zijn weg
tussen de stenen
vanuit de verbrande aarde
onder het smeltende ijs
in de gekapte bossen.
Maar wat een verantwoordelijkheid
ligt daar voor ons
om deze wereld
ons enige thuis
niet aan zijn lot over te laten
maar te koesteren,
te beschermen.
Omwille van alles
wat het nog zou kunnen redden
wat nog tot bloei zou kunnen komen
op de valreep
als wij maar niet weggijken,
dat het een kans mag krijgen,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

“Ik geloof niet in God,”
zei een klein jongetje eens tegen mij
na afloop van een oogstdienst.
“O nee?” vroeg ik,
“maar je stond toch net uit volle borst mee te zingen
‘dank U, God, voor de oogst’?”

Het jongetje keek me venijnig aan
en zei verongelijkt,
“Dat *moest* van de juffrouw!”

Het is geen typisch oogstlied,
Psalm 67,
geen lied waarin uitgebreid wordt gedankt
voor alle goede gaven die we mogen ontvangen.
Geen lied dat naar binnen gericht is,
gericht op het binnen brengen van de opbrengst van het land.

Een van de vooraanstaande exegeten van deze psalm
zegt zelfs wat kregel,
‘mensen doen net alsof dit een oogstlied is!’
De aarde geeft haar opbrengst;
dat is helemaal geen voltooid verleden tijd.
Dat is gewoon de gang van zaken.

Nee, dit lied is naar buiten gericht.
De hele aarde wordt toeschouwer
als hier geogst wordt.
En misschien wel meer dan toeschouwer.
Zelfs mensen zoals het jongetje dat niet in God geloofde
worden uitgenodigd om mee te zingen.

Psalm 67 is als het ware een ui
met een concentrische structuur:
in het midden ligt een kernvers
en daaromheen zit een laag
en daaromheen nog een laag.

Het kernvers zegt over God:
Wat U doet, is rechtvaardig,
en daar kan iedereen op aarde zijn voordeel mee doen.

De laag daaromheen is een oproep,
of een wens:
Laten die volkeren dat dan ook gewaar worden
en laten ze daar vrolijk van worden.

De buitenste schil gaat over zegen:
Moge God ons zegenen,
dan zal heel de aarde dat zien
en ook ontzag voor hem hebben.

Zo zie je dus een vrij logische structuur:
Het volk van God bidt om zegen en ontvangt die.
Er komt succes, welvaart, een goede levensstandaard.
In omringende landen ziet men dat,
en denkt: zo'n god willen wij ook wel!

Waarop het volk van God denkt,
dit gaat prima zo.
Laten we vooral om zegen blijven bidden,
dan hebben wij het goed,
en ziet iedereen dat,
en wordt het imago van onze God nog verder opgekrikt.

In deze psalm klinken vertrouwde woorden:
die van de priesterlijke zegen van Aäron.
Waar die woorden worden overgeleverd in het boek Numeri
staat er meteen een disclaimer bij:
'deze woorden moeten de priesters gebruiken,
maar ik ben het zelf die zegent' -
dat zegt God.

Hier in deze psalm is geen priester aan het woord
maar nemen de zangers deze woorden van zegen
zelf op de lippen.
We hebben dat vandaag ook zelf gedaan,
en het Kloosterkerkkoor om zegen laten bidden.

Als je dat doet,
als er geen priester staat te zegenen
maar als een koor die woorden in de wij-vorm zingt,
dan blijkt hoeveel speling er eigenlijk in de tekst zit.
Vertalers worden het er niet over eens:

staat er 'God zegene ons'?
of staat er 'God heeft ons gezegend'?
of staat er 'God zegent ons, en zal ons zegenen?'
In het Hebreeuws zou het allemaal zomaar kunnen.

Dan ligt het er maar helemaal aan
wat voor tekst je voor je neus denkt te hebben.
Een danklied voor de al binnengehaalde oogst?
Een gebed dat de oogst mag slagen?
Of eerder een zelfverzekerde uitspraak,
of een uitspraak vol vertrouwen,
dat het nu eenmaal zo is dat wij gezegend zijn
en dat anderen, andere volkeren,
daar nog een puntje aan kunnen zuigen?

Daar zullen wij toch echt even onze hersenen moeten gebruiken,
en vooral ook ons hart -
want oogst is een gevoelig thema.

Werken en resultaat zien,
je uitsloven en ervoor beloond worden,
zaaien en kunnen oogsten -
het is niet vanzelfsprekend.

Niet op het platteland,
waar het letterlijk gaat over zaad en grond en weer en wroeten,
en niet in de stad,
waar oogst allerlei ongrijpbare, onmeetbare
digitale en relationele vormen kan aannemen.

Een lied als deze psalm komt op het eerste gezicht
nogal berekenend over.
Het gaat bij een geslaagde oogst
niet alleen om de opbrengst.
Belangrijker nog is dat de oogst gezien wordt,
bij voorkeur door mensen van buiten,
mensen die wonen op plekken
waar niet zo uitbundig geoogst wordt,
waar geen welvaart heerst.

Een overvloedige oogst is een teken van zegen,
een teken van een God die om mensen geeft,
die voor ze wil zorgen.

Zeker de moeite waard om je eens in die God te verdiepen
als je hem nog niet kent -
want daar zou je nog wel eens wat aan kunnen hebben.

Zo klinkt het ons misschien op het eerste gehoor in de oren.
Maar ik geloof er niks van dat het zo simpel is.
In de Hebreeuwse bijbel is het handelen van God
namelijk altijd direct verbonden
met het handelen van de mensen.

Een volk dat zich de zegen laat aanleunen,
de oogst dankbaar in ontvangst neemt
en dan gezellig tijdens het eten gaat zitten keuvelen
over hoe jaloers de burens wel niet zijn -
zo kennen we het volk van Israël niet.
Daar komen ze niet mee weg.

Het kan toch niet zo zijn
dat het in deze wereld de bedoeling is
dat het goede maar voor een minderheid bestemd is?
Dat een zegen pas tot zijn recht komt
als er mensen aan de zijlijn staan
die hem niet ontvangen?

Dan heeft die rechtvaardigheid
die het hart van dit lied vormt
niet veel om het lijf.
Voor zo'n god
kun je als buitenstaander misschien nog net ontzag hebben,
maar je gaat er niet van jubelen.
Je wordt niet vrolijk van een feestmaal
waarvoor je zelf niet uitgenodigd bent.

Als je heel goed luistert naar psalm 67
dan hoor je daarin echo's van het soort bijbelse genre
dat profetisch is, dat kijkt naar hoe het zou kunnen zijn,
hoe de situatie nu werkelijk is,
en waar het naartoe gaat.
Het gaat daar niet over de zekerheid
van de herhaling, van het vertrouwde,
van de oogst die elk jaar weer terugkeert,
maar over een nieuw begin,
over de toekomst.

Dit soort teksten gaat over terugkeer uit ballingschap,
herstel, hernieuwde zegen, een nieuwe orde.
Niet de regelmaat wordt gevierd,
maar het doorbreken van een nieuwe werkelijkheid.
En daarbij hoort een nieuwe houding.
Geen houding van zelfgenoegzaamheid, maar van openheid.

Daarom stel ik voor dat we psalm 67 wel zo moeten lezen
dat het niet alleen een ui is
met een concentrische structuur,
een ABCBA-vorm,
maar dat in de beweging terug naar buiten
die ui als het ware openbreekt
en dat het lied niet meer terugkeert naar waar het begon.

Er wordt gebeden om zegen,
zegen die van heinde en verre kan worden waargenomen,
zichtbare zegen die de aandacht trekt van hen
die zich buiten de kring bevinden.
En nu dat zo blijkt te zijn,
nu die zegen zich daadwerkelijk manifesteert
in een goede oogst, een rijke opbrengst,
nu klinken die woorden opnieuw:
moge God ons zegenen!

Maar wie weet is de ‘ons’ nu wel niet meer dezelfde ‘ons’
als aan het begin van het lied.
Dat mag je tenminste wel hopen.
Dat temidden van al die zegen,
van al die overvloed,
die mensen buiten de inner circle
meer dan toeschouwers zijn geworden.

In de handen van een volk
dat gelooft in rechtvaardigheid
wordt een goede oogst meer dan een zegen.
Het is een teken.
Een teken dat plaatsvindt, zoals de psalm nadrukkelijk zegt,
op de aarde.
Niet in een land, op het grondgebied van een volk, een stam,
in een afgebakend gebied, op een zekere akker,
maar op de aarde.

De plek waar we met zijn allen leven,
het volk van God en alle volkeren daaromheen,
de mensen die bidden om zegen en daarin heilig geloven
en de mensen die een iets ander vocabulaire bezigen
voor het goede dat hun toevalt -
die het misschien hebben over succes,
over karma, over toeval, over geluk hebben.

Nu zou je dat kunnen opvatten
als iets belerends.

Alsof er gezegd wordt:

jullie mensen die het woord 'zegen' niet in de mond nemen,
jullie weten niet half hoe goed jullie het hebben
en waar al dat goeds vandaan komt -
en wij die het wel weten
gaan dat nu eens even aan jullie uitleggen.

Nee - hij is grootser en guller, die beweging naar buiten,
naar de mensen toe.

Een bevrijdende, verbindende beweging.

Een zegen

die zich voortdurend aan het verspreiden is, naar buiten toe,
die wijder wordt en steeds meer allesomvattend,
die geen transactie wil zijn tussen twee partners
maar een totaal onberekenende, onvoorzichtige,
gulle gave voor wie hem maar wil ontvangen.

En zo'n zegen vraagt om meer dan ontvankelijkheid.

Zo'n zegen vraagt om aandacht en oog voor de ander,
voor de structuren in de samenleving

die geen ruimte maken voor rechtvaardigheid.

Zo'n zegen vraagt om daadkracht en moed.

Zo'n zegen ontvang je niet - die moet je zijn.

Die moet je leren worden,

als mens, als volk, als kerk, als land.

Want van iedereen aan wie veel gegeven is,

zal veel worden geëist,

en hoe meer aan iemand is toevertrouwd,

des te meer zal van hem worden gevraagd.

Gebeden

Wij danken U, gulle God,
voor alles wat wij oogst mogen noemen
in ons leven.

Voor alles waar we op kunnen rekenen
en voor alles wat ons verrast
en verre van vanzelfsprekend is
voor resultaten waar we hard voor hebben gewerkt
en voor wat ons in de schoot werd geworpen
voor wat we aan U moeten overlaten
en aan anderen moeten toevertrouwen
voor momenten waarop iemand ons uit de brand hielp
of waarop wij iets voor een ander mochten betekenen.

Wij danken U voor wie zo veel kiemkracht hebben
dat ze tot bloei komen,
zelfs in de meest onmogelijke omstandigheden
en wij bidden voor wie geen energie hebben en geen kracht
om zich te ontwikkelen en te ontplooien
voor plekken waar groei ondergronds moet plaatsvinden
vanwege onbetrouwbare leiders en gewelddadige regimes
waar geen vrijheid is en geen vrede
en creativiteit in de kiem wordt gesmoord.

Wij danken U voor wie ons in leven houden
met bijstand en liefde en advies
of heel praktisch,
door ons eten te produceren, te vervoeren,
te keuren, te verpakken, te bezorgen.
Wij bidden voor wie gevaarlijk werk doen, lange uren draaien,
lijden onder slechte werkomstandigheden
voor wie uitgebuit worden en misbruikt,
en er niet toe doen in de ogen van anderen.

Wij bidden voor wie met vreugde en vrolijkheid
wroeten in de aarde
en genieten van al het mooie en al het goede dat er groeit,
dat wij nooit zomaar voorbij mogen gaan aan het wonder
van zaaien en oogsten, groeien en bloeien,
maar altijd weer onder de indruk mogen zijn
van de kracht van het leven

de veelzijdigheid van wat er wemelt om ons heen
en de peilloze diepte van ons eigen wezen.

Voor wie een pas op de plaats moeten maken bidden wij
en geconfronteerd wordt met de grenzen van het bestaan,
met ziekte of rouw, kwetsbaarheid of stress.

Voor (...)

en allen voor wie het leven op dit moment zwaar is.

Voor wie geduld moeten hebben
en zich moeten overgeven.

In stilte maken wij U deelgenoot van wat ons op het hart ligt.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*